În urmă cu 25 de ani, visul unor dascăli dedicați educației și studiului limbii, literaturii și culturii ucrainene devenea realitate: se înființa, în cadrul Departamentului de limbi și literaturi slave (pe atunci, Catedra de filologie slavă), specializarea Limba și literatura ucraineană.

Ioan HERBIL

Відзначення чверті століття від часу заснування Відділу української мови та літератури в рамках Філологічного факультету Університету імені Бабеша-Бойої в місті Клуж-Напока є моментом радості й гордості для всієї української громади Румунії. Це нагода озирнутися назад із вдячністю та висловити слова глибокої пошани всім тим, хто зробив можливим виникнення та розвиток цього відділу.

Nicolae-Miroslav PETREȚCHI

May the publication of this substantial volume of studies and articles become a landmark in your field. It is not merely a sign of the continued interest in its fundamental themes, and of the uninterrupted and fertile relations between Ukrainian, Romanian and Central and Eastern European scholars, but also a reiterated affirmation of the support that Ukrainian culture enjoys in our university and in Romanian culture.

Rareș MOLDOVAN

ISBN 978-606-17-2600-4

ISBN 978-606-745-181-8

25 de ani de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere – Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca

Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca
Facultatea de Litere
Departamentul de limbi și literaturi slave
Specializarea Limba și literatura ucraineană

25 de ani

de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere – Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca

*** VOLUM ANIVERSAR ***

Editori

Ioan Herbil **Mihaela Herbil**

Casa Cărții de Știință
Editura RCR Editorial

25 de ani

de la înființarea specializării
Limba și literatura ucraineană
la Facultatea de Litere –
Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca

*** VOLUM ANIVERSAR ***

25 років

від заснування Відділу української мови та літератури
Філологічного факультету
Університету ім. Бабеша–Бойої, м. Клуж-Напока

*** ЮВІЛЕЙНИЙ ЗБІРНИК ***

25 years

since the Establishment of the Specialization
Ukrainian Language and Literature
at the Faculty of Letters –
Babeș–Bolyai University of Cluj-Napoca

*** ANNIVERSARY VOLUME ***

Universitatea Babeş–Bolyai din Cluj-Napoca
Facultatea de Litere
Departamentul de limbi şi literaturi slave
Specializarea Limba și literatura ucraineană

25 de ani de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere – Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca

*** VOLUM ANIVERSAR ***

Editori

Ioan Herbil **Mihaela Herbil**

Casa Cărţii de Ştiinţă
Cluj-Napoca

Editura RCR Editorial
București

2025

Referenţi ştiinţifici:

Prof. univ. dr. habil. **Serhii LUCHKANYN**
Institutul de Filologie a Universității Naționale
„Taras Șevcenko”, Kiev, Ucraina

Conf. univ. dr. **Evelina BALLA**
Universitatea din Nyíregyháza, Ungaria
Universitatea Națională din Ujhorod, Ucraina

Conf. univ. dr. **Dorin-Ioan CHIRA**
Universitatea Babeş–Bolyai din Cluj-Napoca, România

© Autorii, 2025

Redactor: **Ioan HERBIL**

Coperta: **Roxana ARDELEAN**

Tehnoredactare computerizată: **Mihaela HERBIL**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
25 de ani de la înfiinţarea specializării Limba şi literatura ucraineană la Facultatea de Litere - Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca : volum aniversar / ed.: Ioan Herbil şi Mihaela Herbil ; cuv. înainte de Ioan Herbil. - Cluj-Napoca : Casa cărţii de ştiinţă ; Bucureşti : R.C.R. Editorial, 2025
Conţine bibliografie
ISBN 978-606-17-2600-4
ISBN 978-606-745-181-8

I. Herbil, Ioan (ed. ; pref.)
II. Herbil, Mihaela (ed.)

811.161.2
378

Lucrare finanţată de
UNIUNEA UCRAINENILOR DIN ROMÂNIA

CUPRINS / ЗМІСТ / CONTENT

Cuvânt de salut din partea Decanului Facultății de Litere, Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca 9

Cuvânt de salut din partea Președintelui Uniunii Ucrainenilor din România 13

Cuvânt înainte din partea Directorului Departamentului de limbi și literaturi slave 19

Lingvistică / Мовознавство / Linguistics

Svitlana Shabat-Savka (Cernăuți, Ucraina), *Етномаркованість синтаксичної категорії спонукання: українськомовний дискурс* 43

Tetiana Kosmeda (Vinnyțea, Ucraina), *Учення про відфразеологічну дериваціо: інноваційні процеси в мовленні сучасних українців* 54

Erzsébet Bárány, **Vilmos Gazdag** (Berehove, Ucraina; Nyíregyháza, Ungaria), *Архаїзація запозичень у закарпатських угорських та українських говорах* 64

Oksana Mykytyuk (Lviv, Ucraina), *Смислове навантаження антропоніма Тарас Шевченко в дискурсивно-текстовому просторі Дмитра Донцова* 76

Serhii Vakulenko (Harkiv, Ucraina), *Визначення знака Йосипом Кононовичем-Горбацьким (1640) і його посутні переваги супроти новітніх* 88

Liudmyla Shytyk (Cerkasy, Ucraina), *Мовні моделі приватного епістолярію (на матеріалі «Листів до Олеся Гончара», упорядник М. Степаненко)* 107

Ioan Herbil (Cluj-Napoca, România), *Sufixele arhaice* -aş, -iş, -oş; -cea *în antroponimia ucrainenilor maramureșeni* 124

Anastasiia Vehesh (Ujhorod, Ucraina), *Інформаційно-оцінна характеристика літературно-художніх антропонімів із роману «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко* 139

Halyna Hrymashevych (Jytomyr, Ucraina), *Функційно-стилістичний потенціал вставних одиниць у романі Вікторії Амеліної «Дім для Дома»* 152

Tetiana Hutsuliak (Cernăuți, Ucraina), *Лексична дієслівна синоніміка української мови: питомі джерела формування та розвитку* 167

Kateryna Karunyk (Harkiv, Ucraina), *Правописні переконання Юрія Шевельова* 185

Cristina Silaghi (Cluj-Napoca, România), *Despre derivarea cu sufixe a substantivelor masculine într-un grai ucrainean din România* 201

Andreia Pevse, Katalina Asztalos (Berehove, Ucraina; Nyíregyháza, Ungaria), *Неологізми фандомного походження в українській мові як об'єкт мовознавства* 210

Vitaliia Papish (Ujhorod, Ucraina), *Прагматичний потенціал трансформованих фразеологізмів у художньому дискурсі* 221

Inna Horofianiuk (Vinnyţea, Ucraina), *Етнолінгвістичне портретування традиційних страв подолян:* каша 239

Alla Antofiichuk (Cernăuți, Ucraina), *Лінгвопрагматичні особливості автобіографічного дискурсу Дмитра Загула* 256

Liudmyla Yuldasheva (Kiev, Ucraina), *Контраст як стильова домінанта художнього мовлення сучасних українських поетів* 270

Nikoletta Holovach (Suceava, România), *Румунізми в романі-панорамі Марії Матіос «Букова земля»* 282

Cultură şi literatură / Культура й література / Culture and Literature

Mariana Lanovyk, Zoriana Lanovyk (Ternopil, Ucraina), *Взаємодія жанрів фольклору та літератури як історичний принцип збереження національної ідентичності* 295

Volodymyr Antofiichuk (Cernăuți, Ucraina), *Молитва як присутність: духовна драма поетичного слова Миколи Корсюка* 310

Snizhana Zhygun (Kiev, Ucraina), *Жінки зі сходу: жіноча історія часів війни у сучасній українській жіночій літературі* 324

Liubov Rasevych (Kamianeţ-Podilskyi, Ucraina), *Поезія в прозі Михайла Коцюбинського: ціннісний і поетикальний аспекти та вплив на сучасну літературу* 334

Mihaela Herbil (Cluj-Napoca, România), *Nikolai Gogol – la răscruce de identități* 349

Lidiia Kovalets (Cernăuți, Ucraina), *Поезія на сторінках «Української ластівки» (1933–1940) – «одинокого під Румунією українського часопису для дітей»* 358

Ihor Orzhytskyi (Harkiv, Ucraina), *Зображення України й українців у літературі Латинської Америки* 375

Oksana Tykhovska, Volodymyr Basarab (Ujhorod, Ucraina), *Відображення уявлень про час та простір у ритуалах, міфах та повір'ях українців Закарпаття* 386

Diana Tetean (Cluj-Napoca, România), *Eternitatea clipei sau puterea salvatoare a artei în povestirea* Muzicantul *a lui Taras Șevcenko* 400

Oleksandr Kordonets (Berehove, Ucraina), *Психологічний конфлікт між особистим і громадським у великій прозі Івана Франка та Богдана Лепкого з життя інтелігенції: типологічні аспекти* 409

Larysa Markuliak (Cernăuți, Ucraina), *Поетикальні особливості малої прози Миколи Корсюка* 420

Evelina Balla, Inna Kalyta (Nyíregyháza, Ungaria; Ujhorod, Ucraina), *Образ Угорщини в сучасній українській жіночій прозі* 431

Olesia Nesterenko (Kiev, Ucraina), *Популяризація культурної спадщини Києва у форматі лонгридів* 448

Cultura limbii și dialog intercultural /
Культура мови та міжкультурний діалог /
Language Culture and Intercultural Dialogue

Halyna Shumytska, Marian Tokar (Ujhorod, Ucraina), *Мовна ситуація на Закарпатті (Україна) в часи війни: стан і перспективи державної та мов національних спільнот, зокрема румунської* 460

Serhii Luchkanyn (Kiev, Ucraina), *Структуралістичні ідеї в українському та румунському теоретичному мовознавстві в XX ст.: діахронно-компаративне дослідження* 477

Tetiana Bondarenko (Cerkasy, Ucraina), *AI-генеровані зображення для промоції української мови в соцмережах* 497

Taras Kremin (Kiev, Ucraina), *Перші 5 років діяльності першого в Україні Уповноваженого із захисту державної мови: від загроз до викликів* 509

Oksana Fedunovych–Shved (Cernăuți, Ucraina), *На учту до Лукашевого слова: принципові засади видатного українського тлумача в доборі мовних засобів перекладу* 520

Iryna Potapenko (Kiev, Ucraina), *Cultural Heritage of the Bulgarians of Ukraine as a Component of Ukrainian culture* 535

Judit Bartalis (Cluj-Napoca, România), *Profesorul Călina Mare – ecoul clujean al spiritualității Sidoniei Nikorovyci* 547

Recenzii / Рецензії / Reviews

Lidiia Kovalets (Cernăuți, Ucraina), *Про Ольгу Кобилянську – не за підручником* 558

Iosif-Cristian Pașcalău (Cluj-Napoca, România), *Șapte scriitori care au impus realismul psihologic în literatura ucraineană* 561

Mihaela Herbil (Cluj-Napoca, România), *Фольклор як художній код прози Михайла Гафії Трайсти* 566

Cristina Silaghi (Cluj-Napoca, România), *Despre literatura ucraineană a primei jumătăți a secolului al XIX-lea* 572

Ioan Herbil (Cluj-Napoca, România), *Din dorința arzătoare de „a fi”* 576

НЕОЛОГІЗМИ ФАНДОМНОГО ПОХОДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ЯК ОБ'ЄКТ МОВОЗНАВСТВА

Андрея Певсе
Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці ІІ, м. Берегове, Україна
Ніредьгазький університет, Угорщина
pevse.andrea@kmf.org.ua

Каталіна Асталош
Ніредьгазький університет, Угорщина
jedi_katalina@ukr.net

Анотація. *У статті розглянуто мовні особливості фанатських спільнот (фандомів) як специфічного культурного й комунікативного явища, що активно розвивається в умовах сучасного інформаційного суспільства. Основну увагу зосереджено на аналізі фанатських неологізмів – нових лексичних одиниць, що виникають у межах фандомної діяльності для позначення нових реалій, понять, ролей та форм взаємодії. Неологізми розглядаються як маркери групової ідентичності, засоби символічного самовираження та інтеграції до спільноти, а також як елементи, що справляють помітний вплив на розвиток лексичної системи сучасної української мови. У дослідженні проаналізовано структуру, функції та дискурсивні особливості фанатських неологізмів, їхнє поширення в соціальних мережах, інтернет-комунікації та мас-медіа. Доведено, що ці мовні одиниці відображають не лише еволюцію лексикону, а й глибші процеси, пов'язані зі змінами в масовій культурі, цифровій комунікації та соціальній взаємодії. Окреслено перспективи подальшого вивчення фандомної лексики в межах сучасної лінгвістики, соціолінгвістики та медіалінгвістики.*

Ключові слова: *неологізми, мовознавство, фандом, ідентичність, мова інтернету, масова культура.*

Abstract. ***Fandom-Derived Neologisms in the Ukrainian Language as an Object of Linguistics***. *The article explores the linguistic characteristics of fan communities (fandoms) as a distinct cultural and communicative phenomenon actively developing in the context of modern information society. The focus is placed on the analysis of fan-based neologisms – new lexical units that emerge within fandom activity to denote novel realities, concepts, social roles, and forms of interaction. These neologisms are examined as markers of group identity, means of symbolic self-expression, and tools for integration within the community, as well as linguistic elements that influence the development of contemporary Ukrainian vocabulary. The study analyzes the structure, functions, and discursive features of fan-related neologisms, as well as their dissemination in social media, online communication, and mass media. It is demonstrated that such lexical items reflect not only the dynamic evolution of vocabulary but also broader cultural and communicative shifts tied to mass culture, digital interaction, and social behavior. The paper outlines prospects for further research into fandom-related lexis within the frameworks of modern linguistics, sociolinguistics, and media linguistics.*

Keywords: *neologisms, linguistics, fandom, identity, internet language, mass culture.*

Поява нових явищ у суспільстві зумовлює відповідні зміни в мові – для їхнього позначення виникають нові слова (неологізми), формуються нові метафори та метонімії, уточнюються або переосмислюються значення вже наявних лексем тощо. Така здатність мови реагувати на суспільні запити є свідченням її динамічності та життєздатності: вона перебуває в активному вжитку, постійно оновлюється та має всі необхідні засоби для відображення зміненої реальності.

Неологізми вирізняються новизною як форми, так і змісту. Вони номінують нові реалії, поняття, соціальні ролі, а також типи діяльності, які раніше були відсутні або не потребували окремого мовного оформлення.

Українська мова, як невід'ємна складова національної культури та ідентичності, перебуває в постійному процесі змін і адаптації до актуальних суспільних потреб і культурних тенденцій. Зокрема, поява в суспільстві феномену фанатських спільнот – фандомів – зумовила потребу в номінації нових явищ, понять і типів взаємодії, що, у свою чергу, призвело до формування нових неологізмів.

Переважна більшість наукових робіт про фандомну культуру опубліковано в країнах ЄС та США. Проблеми фанатських практик, розвитку фандомів, фанатів як творців популярної культури розглядались зарубіжними дослідниками – Г. Дженкінсом, Д. Фіске, М. Дуффетом, М. Гілзом, К. Ларсеном та Л. Зубернісом. П. С'юда здійснив періодизацію фанатських студій, виокремивши їх основні стадії [Siuda 2010]. І. Гурова розкрила сучасне розуміння популярної культури та надала її визначення [Гурова 2022]. В українському академічному просторі проблеми фанатської культури тільки починають досліджуватись. Наразі з'явились розвідки лише у галузці журналістики, соціальних комунікацій, присвячені висвітленню ролі фанатських спільнот у медіапросторі. Фанатські культурні практики ще не перебувають у фокусі уваги українських культурологів та знаходяться на периферії наукового поля. Д. Станко визначила особливості англомовної терміносистеми фанфікшн [Станко 2024].

Актуальність теми полягає в тому, що вона спрямована на фіксацію та тлумачення неологізмів, що утворилися за час існування фандомів як соціально-культурного явища, оскільки за цей час виникло багато нових слів, виразів та мовних конструкцій.

Дослідження цих неологізмів дозволить краще зрозуміти сучасний стан їх використання в українській мові, а також вплив на мову суспільства в цілому.

Мета роботи – дослідження неологізмів, що виникли за час існування фандомів як соціально-культурного явища, вивчення їх особливостей, шляхів утворення та вплив на сучасну українську мову.

Неологізм – це нове слово, а також окреме його значення, вислів, які з'явилися в мові на певному етапі її розвитку або були вжиті тільки в певному акті мовлення, тексті чи мові конкретного автора [Тараненко 2021].

Розглядаючи причини і шляхи появи неологізмів важливо розуміти, що будь-яке слово, навіть якщо і не дуже тривалий час, було мовним новотвором. Як тільки слово починає активно вживатися, воно втрачає ознаку новизни і стає загальновживаним. Зараз слова космодром, радар, ракетоносій, програмування не є неологізмами. Ці слова були новими для свого історичного періоду, але зараз освоєні нашою мовою і не сприймаються носіями мови як нові. Людина створює нове слово, прагнучи до індивідуалізації і оригінальності. Потім слово проходить кілька стадій соціалізації (прийняття його в суспільстві) і лексикалізації (закріплення в мовній системі). Слово сприймається посередниками, які поширюють його серед мас. Слово фіксується в періодичній пресі. Чергова стадія соціалізації – прийняття слова широкими масами носіїв мови. Далі йде процес лексикалізації, а потім – набуття навичок адекватного вживання нового слова, тобто придбання комунікативно-прагматичної компетенції носіями мови. Умовно «ланцюжок неологізації» об’єкта дійсності можна представити таким чином:

- людина створює нове слово;
- соціалізація слова;
- закріплення його в мовній системі [Стишов 2019: 31].

Процеси соціалізації слова і його лексикалізації відбуваються через взаємодію посередників. Українська мова, як і інші мови, перебуває в постійній зміні і динаміці. Лексика, як найбільш рухливий пласт мови, найбільш чутливо реагує на всі зміни в соціальній, культурній та інших сферах життя, адже саме слово є «дзеркалом життя». Також постійно зростаючий інтерес сучасної лінгвістики до різних аспектів словотворення пояснюється тим, що слово є центральною одиницею мови [Середа 2024: 17].

Мовні неологізми, що виникають у середовищі фанатських спільнот і становлять предмет цього дослідження, є не лише лексичним відображенням нових реалій і практик, характерних для фандомної культури, але й вагомими символами групової ідентичності. Їхнє використання засвідчує належність мовця до певної спільноти, виконує функцію інтеграції учасників фанатського середовища та водночас сприяє встановленню внутрішньої ієрархії за ступенем «обізнаності» чи залученості до фандому. У цьому контексті фанатські неологізми виступають своєрідним соціолінгвістичним маркером, що дозволяє ідентифікувати як спільну культурну належність, так і специфічні форми поведінки, комунікації та творчості в межах певного фандому.

Значна частина цих лексичних одиниць активно функціонує в цифровому комунікативному просторі – зокрема в соціальних мережах, на фан-сайтах,

форумах, платформах для поширення фанатського контенту. Часте вживання таких слів і конструкцій у медійному середовищі, зокрема в блогах, подкастах, фанатських відео або навіть у журналістиці, сприяє їх поширенню за межі первинного фанатського контексту. У результаті деякі неологізми набувають загальновживаного або принаймні міжгрупового статусу, проникаючи до ширшого дискурсивного простору.

Таким чином, фанатські неологізми не лише відіграють важливу роль у процесі внутрішньої комунікації та самоідентифікації учасників фандомів, а й чинять помітний вплив на розвиток сучасної лексичної системи, зокрема в інтернет-дискурсі та мові мас-медіа. Вони демонструють здатність мови гнучко реагувати на трансформації культурного середовища та підтверджують тезу про взаємозв'язок мовних інновацій з соціальними процесами. Систематичне вивчення, класифікація та фіксація таких лексичних одиниць є важливим етапом у дослідженні сучасної динаміки мови, а також форм і механізмів мовної творчості в межах новітніх соціокультурних практик.

Першим справжнім «фандомом» в сучасному розумінні був, ймовірно, фандом Конан Дойла ще в 1900–1920-х роках, який в основному складався з людей, які надсилали інформаційні бюлетені поштою. По суті, одна особа розміщувала інформаційний бюлетень, і всі охочі надсилали листи із своїми роботами чи думками. Їх друкували, а потім готовий інформаційний бюлетень розсилали передплатникам. Участь у більшості інформаційних бюлетенів була платною – зазвичай ледве достатньої, щоб покрити поштові витрати для ініціатора. У цьому фандомі також відомий найперший випадок зворотнього зв'язку між фандомом і автором: після того, як Конан Дойль «убив» Холмса в 1893 році, фанати проводили траурні демонстрації та завалювали автора листами з вимогами повернути персонажа. Як відомо, ці дії мали позитивний результат – Конан Дойль написав ще декілька романів із цим героєм. Також вони написали одні з перших фанфіків приблизно з 1897 до 1902 року.

Завдяки появі інтернету стали доступними групи для онлайн спілкування: Geocities, потім групи Yahoo, що дало можливість не лише обговорювати канони людям з різних куточків земної кулі, але і поширювати власну творчість (насамперед фанфіки). І, оскільки шанувальникам в інтернеті не потрібно було проходити через редакційну колегію фанзинів, щоб опублікувати свої історії, це був початок демократизації фандому.

Наразі фанатську культуру у широкому значенні можна розкрити як спосіб життя шанувальників певного культурного феномену чи носія певної культурної традиції. Американський дослідник фанатської культури Г. Дженкінс навів п'ять вимірів фанатської культури [Jenkins 2006: 283–285]. Найперше, вона передбачає створення спільного світосприйняття: глядачі, не раз

переглядаючи улюблені програми, більше оволодівають наративами улюблених фільмів чи серіалів. По-друге, фанатська культура заохочує активність глядача, тому що фанати – це «глядачі, які вступають у діалог з телевізійними режисерами і продюсерами, захищають своє право формувати власну точку зору та висловлювати думку щодо виробництва улюблених програм». По-третє, фанати – це унікальне співтовариство, яке пропонує інтерпретативну функцію культури. Будучи зацікавленими щодо внутрішньої узгодженості певних епізодів шоу чи особливостями текстової деталізації, фанати є винахідливими і суб'єктивними критиками певних феноменів. По-четверте, фанатська культура – це і специфічні традиції культурного виробництва. Фанати, будь то музиканти, письменники, художники чи відеомейкери, створюють такі твори, які відображають особливі інтереси фанатської спільноти [Гурова 2024: 74].

До недавнього часу поняття «фанат» вживалось з негативною конотацією, тому важливою умовою дослідження фан-культури є розмежування понять «фанатик/фанатизм» і «фанат/фанатство». У соціологічному, політологічному, релігієзнавчому дискурсі феномен пристрасного захоплення, одержимості об'єктом певних зацікавлень розглядався нерідко з точки зору фанатизму, тобто руйнівної прихильності до певного предмету чи явища [Павленко 2008]. Утім українські дослідники Т. Крайнікова та ін. вірно зазначають, що фанатство – це «лексема, що описує широкий спектр явищ і співвідноситься не зі словом «фанатик», а «фанат (фан)». Тобто якщо «фанатизм» має відтінок надмірного, нав'язливого, безрозсудного чи релігійно відданого, то «фанат» розуміється як людина, яка інвестує свій час, енергію, грошовий капітал у взаємодію з конкретним об'єктом своїх зацікавлень. Фанатство – пристрасна прихильність, захопленість певним об'єктом (спортивною командою, рок-зіркою, книжковою серією чи ін.), гранична відданість відповідної аудиторії. «Захоплені однодумці, поклоняючись людині, групі чи справі, зазвичай об'єднуються у певні спільноти, наприклад, у фан-клуби, дотримуються ритуалів, координують свої дії» [Крайнікова, Крайніков, Єжижанська 2021: 35].

Мова фанатів – це унікальне мовне явище, яке виникає внаслідок необхідності у спілкуванні членів фан-спільноти у процесі здійснення фандомної діяльності. Вона відображає еволюцію популярної культури та служить маркером приналежності, значною мірою спираючись на вихідний матеріал (канон) і створюючи нові моделі словотвору на основі спільного досвіду фанатів.

Ця спеціалізована форма спілкування включає терміни, характерні для діяльності фанатів, власний жаргон, пов'язаний із фанатською діяльністю, і розробляє скорочення для спільних тем. Це створює відчуття приналежності

для членів групи, водночас слугуючи перешкодою для входу новачків, дозволяючи тонке спілкування всередині фандомів.

Особливості мови фандомів:

- багато черпає з вихідного матеріалу (телешоу, фільми, книги, ігри);
- адаптує та перепрофілює основні культурні посилання;
- створює нові мовні шаблони на основі спільного досвіду фанатів;
- впливає на основну мову через широке застосування фандомних термінів;
- розвивається з часом, коли з'являється новий вміст і змінюються інтерпретації фанатів;
- оскільки мова фандомів є незрозумілою для сторонніх людей, вона створює відчуття приналежності та ексклюзивності для членів фандому, це також служить перешкодою для входу новачків або випадкових шанувальників.

Характеристики мови фандомів:

- функціонує як спеціалізована форма спілкування в фан-спільнотах;
- відображає цінності, інтереси та спільні знання членів фандому;
- швидко розвивається у відповідь на новий вміст і взаємодію фанатів;
- створює нові терміни, характерні для діяльності та практики фанатів;
- дозволяє детально передавати складні ідеї у фандомі [11].

Неологізми, в тому числі фандомні неологізми, можна класифікувати за декількома параметрами:

1. Класифікація за означувальним видом поняття або явища, а саме неологізми, що позначають:

- нову і стару реалії;
- актуалізовану реалію;
- реалію, якої не існує;
- реалію, яка відмирає [Ладоня 2018: с. 38–39].

Розглянемо детальніше кожен її пункт, оскільки саме таке впорядкування і розмежування неологізмів дозволяє чітко розділити і за потреби виокремити необхідні поняття.

Неологізми, що позначають актуалізовані і нові реалії. Такі неологізми є найбільш поширеними і наймасштабнішими за кількістю найменувань, бо за останні декілька десятиліть в українській та світовій фан-спільноті загалом з'явилась досить велика кількість нових слів для позначення нових понять, специфічних фандомних термінів, а також видів діяльності фанатів (фанфікшн, косплей, фанарт, пейринг, слеш та ін.).

Серед функцій і призначень неологізмів на позначення реалії, якої не існує, можна звернути увагу на наступні пункти:

- ці слова, описуючи невідоме або уявне, допомагають заповнити прогалини в мові, коли немає відповідних слів для опису нових, або уявних явищ.

- підсилюють творчість, допомагають людям експерементувати з новими ідеями та концепціями.

- використання специфічних неологізмів є одним із способів соціальної ідентифікації, оскільки здатне об'єднувати людей з подібними інтересами.

Остання категорія – неологізми які позначають реальність, що відмирає. Вони допомагають фіксувати зміни в суспільстві, дають змогу зберегти пам'ять про минулі реалії, їх ми використовуємо для аналізу явищ, що відмирають, і саме вони зберігають історичний і культурний контекст для майбутніх поколінь [Ладоня 2018: с. 38–39].

Як приклад таких неологізмів можна розглянути слово «фанзін»: журнал-«самвидав», в якому фанати друкували свої фанфіки в доінтернетні часи, або «yahoo-група».

Навіть незважаючи на те, що ці слова вже дуже давно вийшли з загального вжитку та є неологізмами, що позначають реальність, яка відмирає, вони є важливим відображенням змін у суспільстві. Вони показують, як швидко змінюється світ і як мова адаптується до цих змін. Такі слова є культурною спадщиною, допомагають передавати знання про минулі епохи та соціальні явища.

Наступною розглянутою категорією будуть неологізми, що їх використовують для визначення реалії, якої не існує. Вони часто виринають у науковій фантастиці, філософії, фентезійних працях, всюди, де людська уява перевершує дані реального світу.

Такі неологізми походять з літератури і кінематографа: наприклад, «орки» з творів Толкіна або «вулканці» з серіалу «Зоряний шлях». Слова, що описують вигадані технології: «телепортація» – переміщення предметів чи людей на великі відстані миттєво або «кіборг» – поєднання людини і машини; і вигадані світи – такі як «Нарнія» з книг К.С. Льюїса або «Вестерос» з саги «Гра престолів».

В інтернет культурі нові слова часто генерують меми та сленг, що описують уявні явища. Наприклад, «вайб» – зручний спосіб сказати, що атмосфера місця, яке ви описуєте, приємна та комфортна. Водночас про вайб можна говорити як про обстановку в цілому – тоді з'являються словосполучення кшталту «неприємний вайб», або «рандомний» – це слово приходить на допомогу, коли ми забуваємо, що таке «навмання». Без нього не обходиться жоден розіграш у соцмережах, оскільки переможців обирають лише рандомно [Середа 2024: 14].

2. Класифікація фандомних неологізмів у відповідності до часу їх виникнення:

- фандомні неологізми, які виникли у доінтернетну еру (фандом, пейринг, шипер, слеш, фанзін і т.п.);

- фандомні неологізми, які виникли у еру швидного поширення інтернета та популяризації фандомів (форум, кудос, дисклеймер, тег і т.п.).

3. За частинами мови фандомні неологізми поділяються на іменники (гет, шиппер, канон і т.д.), прикметники фандомний, дженовий, фанонний і т.п., дієслова (шипперити, слешити, уповзати, гедканонити), прислівники (шиперськи, канонно).

4. За способами появи фандомних неологізмів можна виділити:

- морфологічні способи, такі як словоскладання – слово створюється за рахунок об'єднання двох або більше коренів (фан-спільнота, фанфік, фанарт), афіксація – додавання префіксів або суфіксів до вже існуючих слів для утворення нових (вподобайка, рольовка), скорочення (прода, комент);

- семантичні способи – наприклад, використання вже існуючих слів у новому значенні (горіти, шапка, рейтинг);

- запозичення слів з інших мов для позначення нових реалій (косплей, фандом, шипер);

- калькування – створення нових слів шляхом дослівного перекладу іноземних слів (великодка);

- словотворчість – неологізми на основі існуючих слів: створення нових слів шляхом комбінування вже існуючих (вбоквел – від «вбік» та «сиквел», рольова гра);

- неологізми на основі вигаданих слів: створення абсолютно нових слів, що не мають коренів у вже існуючих мовних елементах (джедай);

- зміна значень – розширення значення, коли існуюче слово починає використовуватися в більш широкому значенні (пейринг), або звуження значення, коли слово використовують у більш вузькому значенні (прода);

- інновації в мові: лексичні інновації – введення нових слів для опису нових явищ або концепцій (блокчейн), і фразеологічні інновації – введення нових фраз або ідіом для опису нових реалій (уповзти персонажа).

5. За специфікою канонів можна виділити фандомні мови:

- фанатів телебачення та кіно, яка містить посилання на конкретні епізоди, сцени чи діалоги, використовує терміни для елементів виробництва (шоуранер, реткон), створює псевдоніми для персонажів і акторів (Відро (Дарт Вейдер), Палич (Палпатін));

- фанатів літературних творів, яка зосереджується на текстовому аналізі та інтерпретації текстів, розробляє термінологію для літературних засобів і наративних структур; включає цитати та уривки як частину фандомного дискурсу;

- ігрових спільнот, яка містить терміни щодо ігрових механізмів і стратегій, розробляє скорочення для спілкування в грі; створює назви для збірок персонажів і стилів гри; включає в себе елементи ігрової мови [11].

Фандомні слова потребують пояснення, оскільки вони виникають у межах спільнот і можуть бути незрозумілими для тих, хто не належить до цього середовища. Вони відображають унікальні культурні коди, творчість учасників фандому та часто мають особливе походження або трансформоване значення. Наведемо приклади фандомних слів.

Вбоквел – ім, ч.р.: опис подій, які трапилися з героями під час подій певного канона, але не був у ньому показаний, тобто десь збоку, в стороні від нього.

Гедканон – ім., ч.р., мн. гедканони (також «хедканон»): ідея фаната про твір або персонажа, яка напряму не вказана в каноні, але яку він вважає каноном.

Дисклеймер – ім., ч.р, мн. дисклеймери: попередження, в якому автор повідомляє читача (особливо правовласника), що фанфік створено не з метою отримання прибутку, та вказує, кому належать всі права на використаних героїв.

Драбл – ім. ч.р., мн. драбли: уривок, замальовка, яка містить опис персонажа чи однієї сцени, в рамках яких не відбувається суттєвого розвитку сюжету, традиційно містив рівно 100 слів.

Косплей – ім., ч.р.: один з видів перформансу, який полягає у відображенні в режимі реального часу певних відомих персонажів чи ідей, за допомогою костюму та характерних аксесуарів.

Пасхалка – ім., ж. р., мн. пасхалки – навмисно приховані у фільмах, серіалах або комп'ютерних іграх повідомлення від авторів: картинки, предмети, секретні локації або відсилки до інших подій і творів.

Пейринг (зрідка ***пайринг***) – ім., ч.р., мн. пейринги, два (іноді більше) персонажа, у яких є романтичні стосунки в фанфіку або фанарті.

Фанарт (арт) – ім., ч.р., мн. фанарти: фанатська художня творчість.

Фанат – ім., ч.р., мн. фанати: 1) у вузькому значенні людина, що належить до фандома; 2) у широкому значені людина, яка має перебільшену прихильність до певного предмету.

Приклади: фанат «Володаря перснів», зустріч фанатів

Фанон – ім., ч.р., мн. фанони: сукупність фактів, припущень або інтерпретацій подій чи персонажів, прямо не показаних в каноні, які фанати самостійно створюють навколо канонічного матеріалу.

Підсумовуючи можна зазначити, що впродовж останніх десятиліть фандоми як форма фанатських спільнот стали предметом активного міждисциплінарного дослідження, об’єднуючи інтереси культурології, соціології,

медіазнавства, а також лінгвістики. Вони постають як специфічне культурне середовище, в межах якого поціновувачі певних об'єктів масової культури (літературних творів, фільмів, телевізійних шоу, відеоігор, музикантів, акторів тощо) не лише споживають контент, але й активно взаємодіють із ним, переосмислюючи та перетворюючи його відповідно до власних потреб, уявлень та цінностей.

Фандомна творчість – така як фанфіки, фанарт, аматорські костюми, колекційні предмети тощо – є важливим виявом цієї активної взаємодії. Її особливістю є опора на канонічний матеріал і водночас тенденція до його переосмислення або доповнення. У межах таких практик здійснюється смислотворення, що свідчить про здатність фанатських спільнот до колективного виробництва значень, інтерпретацій та нових форм культурного досвіду.

Особливе місце в діяльності фандомів посідає мова, яка відіграє не лише комунікативну, а й соціокультурну та ідентифікаційну функцію. Вона формується у відповідь на потребу спілкування всередині фан-спільнот, на основі спільного досвіду, референцій до канону та колективної уяви. Фандомна мова характеризується активним словотворенням, появою неологізмів, використанням метафоричних і метонімічних перенесень, а також вторинною номінацією реалій, пов'язаних із культурними практиками фанатів. Водночас вона виступає маркером групової ідентичності, що дозволяє відмежувати «своїх» від «чужих» у межах спільноти.

Аналіз мови фанатських спільнот дозволяє простежити, як популярна культура впливає на мовні процеси, стимулює розвиток лексичної системи, створює нові семантичні зв'язки. Дослідження фандомної мови як окремого лінгвістичного явища дає змогу не лише краще зрозуміти механізми мовної адаптації до нових культурних реалій, а й виявити глибші процеси взаємодії між масовою культурою, ідентичністю та мовним середовищем.

Отже, фандомна мова є не лише свідченням динаміки сучасної української (і загалом світової) мови, а й важливим маркером змін у комунікативній культурі сучасного суспільства.

Література

1. Гурова 2022 = Гурова І.В., *Популярна культура як практика створення смислів і значень*. // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал, Київ, 2022, Випуск 3, с. 23–28.
2. Крайнікова, Крайніков, Єжижанська 2021 = Крайнікова Т.С., Крайніков Е.В., Єжижанська Т.С., *Фанатство як явище медіаповедінки української молоді*. // Актуальні питання масової комунікації, Київ, 2021, Випуск 30, с. 33–46.
3. Ладоня 2018 = Ладоня К.Ю., *Неологізми в українській мові: сутність, визначення, принципи класифікації та функціонування*. // Науковий вісник Між-

народного гуманітарного університету: збірник наукових праць, Серія: Філологія, Одеса, 2018, Випуск 36, Т. 1, с. 38–40.
4. Павленко 2008 = Павленко В.П., *Фанатизм: історичні та соціальні корені: монографія*, Суми: СумДУ, 2008, 184 с.
5. Середа 2024 = Середа Д.В., *Мовні новотвори періоду російсько-української війни:* кваліфікаційна робота бакалавра спеціальності 061 "Журналістика", Запоріжжя: ЗНУ, 2024, 35 с.
6. Станко 2024 = Станко Д.В., *Англомовна терміносистема фанфікшен*. // Закарпатські філологічні студії, Ужгород, 2024, Т. 2, випуск 34. Режим доступу: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.34.2.11.
7. Стишов 2019 = Стишов О.А., *Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія*: навч. посіб., Біла Церква: «Авторитет», 2019, 198 с.
8. Тараненко 2021 = Тараненко О.О. // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ, К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. Режим доступу: https://esu.com.ua/article-73609.
9. Jenkins 2006 = Jenkins, H., *Convergence culture: where old and new media collide*, New York University Press, 2006, 308 p.
10. Suida 2010 = Siuda P., *From Deviation to Mainstream – Evolution of Fan Studies*, Studia Medioznawcze, 2010, №3(42), p. 87–99.
11. https://library.fiveable.me/language-popular-culture/unit-6/fandom-language/study-guide/aElVbjmTl975vKih.